

STANISLAV-GEZA MILOŠIĆ
DOMOVINA HRVATA
SONETNI VIJENAC

STANISLAV-GEZA
M I L O Š I Ć

DOMOVINA

HRVATA

SONETNI VIJENAC

NAKLADNI ZAVOD
MATICE HRVATSKE
ZAGREB
1971.

**NAKLADNI ZAVOD
MATICE HRVATSKE**

ZAGREB

POSEBNO IZDANJE

UREDIO
VLATKO PAVLETIĆ

SLIKA NA
OMOTNICI

Josip Horvat — Medjimurec
»Kralj Tomislav na prijestolju«

IZRADA OVITKA

AZUR — Zebić, Zagreb

TISAK TEKSTA

»PLAMEN«, Slavonski Brod

STANISLAV - GEZA MILOŠIĆ

DOMOVINA HRVATA

SONETNI VIJENAC

Divna si, Zemljo, s koje pjesme niču

Iz tvrda žulja radnika, seljaka,
Iz dobra srca, iz krvi junaka,
U svakom oku i u svakom biću . . .

Sva žitorodna, kruhoplodna, blaga,
U prvoj kapi materinja mlijeka
Kroz životočje razliješ se, meka,
I tijelom čudna uskovitla snaga —

Da ognjišta nam samo Tobom plamte,
Da uvijek misli Tvoga krasja pamte
Kad zora sviće, sniju brijezi travni;

U srebru lune, u sunčanu krijesu,
Burom Ti ime daljine pronesu —
Od morskih vala preko plodnih ravni . . .

II

Od morskih vala, preko plodnih ravni,
Od Učke-gore, Gvozda, Velebita,
Do Save, Drave bivstvo Ti se čita,
O Tebi šumi Dunav vodoplavni.

I slatko »kaj«, i »što«, i »ča« Te tvori —
Kad uspavanku majka čedu pjeva,
Kad s ljuta gnjeva ljudsko čelo sijeva,
I mir se gnijezdi u svakoj mu pori.

Ti kolijevka si janjeta i vuka;
Ko izvor pjesme, strašnu kletvu puka
Zapisali Te ljetopisi davni . . .

Pa sva u svomu grčevitu ht'jenju,
U vječnom propnju, u cvijetu, u stijenju —
Milinom dišeš . . . Porod Ti je slavni . . .

III

Milinom dišeš . . . Porod Ti je slavni,
Što znao slamat mletačkoga lava
I blistao se s mača Tomislava,
Te bljesak taj nam sijo kroz mrak tavní.

Ne klonu duhom ispred Kolomana,
Ni silnih četa novih Džingis-kana;
Ne pokori Te do današnjih dana —
Ni tron u ognju, ni sto ljutih rana.

Pa djeca Tvoja ne rumene stidom,
Jer prošlost čista pred očinjim vidom,
Ko vrijedna tkalja, tka im drevnu priču:

O tom da majka Hrvatska ih rodi,
A da si bila bedemom slobodi —
O Tebi orli urvinama kliču . . .

IV

O Tebi orli urvinama kliču,
Kad oblijeću Ti kraje gorovite —
A orlovi su ptice ponosite,
Dok samo gmazi bezdanima miču!

Da l' može nešto svetije se dati,
Od onog što nam žićem ucijepljeno,
Da »navik živi, ki zgine pošteno«,
A iz te klice rađaju Hrvati . . .

U pitomosti — blagost rukostiska,
U gotovosti — padanje bez vriska,
U jednoj biti — tišina i plima;

Porodio Te takvu vihor mijena
I, valjda stoga, na križ pribijena,
Vječno si krvcu lila bojištima . . .

V

Vječno si krvcu lila bojištima,
Al stijeg Ti nikad ne ispusti ruka,
Na mukotrpnoj stazi trajnih muka
Ne prignu svoga koljena po tlima.

A sini Tvoji orali su njive
I pasli stada — žudeći za mirom,
Pa ipak život rastrzo ih virom
I nedužne ih sudili za krive.

Sved tako s drugih u surovu ratu,
Ko sitan David proti Golijatu —
Na put su stali Avara i Huna . . .

A Zemlja-mati, iz presahla plača,
Uz njih i s njima stasala sve jača
Iz munje tkana, rođena iz buna . . .

VI

Iz munje tkana, rođena iz buna,
Tu, gdje si bila, kao granit jesi;
Dok čelo gorda auerola resi —
Sva pitoma si i skromnosti puna.

Te modre rijeke, rascvjetane doli,
Te bujne šume, beskrajne ravnice,
To Tvoje dobro, andeosko lice,
Što osmijeh pruža kraj kruha i soli,

Al i ta bora, što po čelu pala,
Zar nije svjedok trnju ideala,
I da u Tebi trepti bolna struna —

U srhu koje drevna vjera vlada,
Da dah slobode slađe dišeš kada
Na glavi blista mučenička kruna . . .

VII

Na glavi blista mučenička kruna —

Ti vjekovima smireno ju nosiš,
Jer nisi svikla da za milost prosiš,
Nit na se stavljaš izdajnička runa.

U Tvom se krilu rađali puntari,
Iz Matijina bunta rasle klice;
Sa Frankopana, Zrinskih, Rakovice,
Ispisani Ti krvlju kalendari.

Ujedali Te psi a rili crvi,
I žedali su Tvoje tople krvi;
U divljem spletu požara i dima

Satirao Ti dušman sela bijela,
Razdirao Ti djeci bolna tijela,
A još si živa, još Hrvatske ima!

VIII

A još si živa, još Hrvatske ima,

I bit će roda hrvatskoga do vijek,
Dok živi biće kom je ime Čovjek,
Dok s dojke majke čedo mlijeko prima.

Tvoj svaki sin je Tvoga debela grana,
Ma gdje mu vihòr zametao stope,
Il kora kruha Golgoti ga pope —
U sebi nosi kutak rodnihi strana;

I gruda Zemlje grumen mu je zlata,
A velja pjesma — dobra riječ je brata,
Uz nju se lakše staza trnja prti . . .

Stog burnim morem nek Ti plovi lađa,
Iz svake kobi dižeš se sve mlađa —
Hrabrošću stasaš . . . Za Te nema smrti . . .

IX

Hrabrošću stasaš . . . Za Te nema smrti,
Ni s britke sablje, niti s laži gnjusne,
Ma žeđale Ti ispucane usne,
Ma zalogaji kako bili krti!

Jer — Tebe hrani Tvoja vjera živa
U bolje dane i u ljudska prava,
A Tvoja halja crven-bijela-plava
Pred svakom studi zaštitom Ti biva.

S visina gordi ne silaze vikom,
Nit soj Hrvata pokori se ikom,
Pa nasrtali izgladnjeli hrti —

Od mrtvozorja neće dalje stići,
Jer na njih će se i grobovi dići!
Rođenu patnjom — tko Te može strti?!

X

Rođenu patnjom — tko Te može strti?!

Da l', možda, laži? Srebrnjaci Juda?
Sva ova čuda, lažni grimiz bluda,
Što novo vrijeme u prividu vrti?

Ne! Ti ćeš dalje, djevičanski čista,
Mirisat miljem. U skromnosti. Mala.
Ne žudeć slasti ludih bakanala,
Ni dijademe s koje Tais blista.

Ljepota nije, a da više zrače —
Od bistra oka, s kojeg suza smače,
Pa uzvisi se nad patnjom i zlobom.

Sve boli jednom budu isplakane,
Za svakom noći opet sunce grane —
Vrijeme je Tvoje tek niklo pred Tobom . . .

XI

Vrijeme je Tvoje tek niklo pred Tobom

U spoznajama da se život kreće
U vječnoj mijeni nevolja i sreće
S rođenja koju čovjek prti sobom . . .

Sad prsnuli su lanci s Tvoje svijesti;
Raširi krila — k oblaku se vini,
I zadnje negve anatema skini,
Ta, sva si čista, u dnu svake česti!

Tog suca nema da Ti lažno sudi,
I, samo s Tvoje trpeljive ćudi,
Da silnici Te stavljaju pod petu . . .

Nit ima sile pred kojom se bojiš,
Da svojom rukom svoju sudbu krojiš,
Ako si mala stala na planetu!

XII

Ako si mala stala na planetu —

Zar malen vječno velikog da dvori?!
I krhki mrav se za opstanak bori
Žestinom orla, ranjena u letu . . .

Tko ne pozna Ti bivstvo i podrijetlo —
Nek prisjeti se groblja svojih pređa,
Pod ovim nebom, pokraj ovih međa,
Ne zatrvši Ti rod ni ime svijetlo!

Podanstvo pravdi ne poznaje straha,
Stog svaki Hrvat do zadnjeg će daha,
Na mrtvoj straži, čuvat Zemlju svetu —

Jer gdje god bio, on je Tebe dio,
U ime Tvoje zadnji dah je slio,
Ti svom si rodu najveća na svijetu!

XIII

Ti svom si rodu najveća na svijetu!

Iz sitna žira gordo hrašće klije —
Pa žirje sije kad bez jauka mrije,
A stablima će zdrobit silu kletu . . .

Pod ovim granjem mjesta ima dosta,
I topla ruka nudi zagrljaje;
U Zemlji ovoj krv se bratu daje
I peharom se zdravi draga gosta . . .

O, Domovino, sva zračiš dobrotom,
Al uzvreš gnjevom pred silom i skotom;
Još ne bje toga tko Te zvao robom!

Uz oštre hridi svojim brodom ploviš,
Iz tijeka vijeka sve časnijom sloviš,
A kao Feniks dižeš se nad grobom . . .

XIV

A kao Feniks dižeš se nad grobom —

onda kad Te mrki vuci grizu,
kada misle da si smrti blizu,
kad već bace kocku za diobom . . .

Ni izdajice ne ugase svice
U zjeni Majke bremenite nadom;
Ona će, možda, proplakati jadom,
Al s njedara će prhnut mlade ptice

I ponijeti joj gordo ime s nova,
A kud će vrapčad pokraj sokolova —
Ta, zar se hrabrih kukavice tiču?!

Na koljenima hvalim krvopletu
Što život dade i ovom sonetu;
Divna si, Zemljo, s koje pjesme niču!

MAGISTRALE

DIVNA SI, ZEMLJO, S KOJE PJESME NIČU!
OD MORSKIH VALA, PREKO PLODNIH RAVNI,
MILINOM DIŠEŠ. POROD TI JE SLAVNI,
O TEBI ORLI URVINAMA KLIČU ...

VJEČNO SI KRVCU LILA BOJIŠTIMA —
IZ MUNJE TKANA, ROĐENA IZ BUNA;
NA GLAVI BLISTA MUČENIČKA KRUNA,
A JOŠ SI ŽIVA, JOŠ HRVATSKE IMA!

HRABROŠĆU STASAŠ ... ZA TE NEMA SMRTI!
ROĐENU PATNJOM — TKO TE MOŽE STRTI?!
VRIJEME JE TVOJE TEK NIKLO PRED TOBOM ...

AKO SI MALA STALA NA PLANETU,
TI SVOM SI RODU NAJVEĆA NA SVIJETU —
A KAO FENIKS DIŽEŠ SE NAD GROBOM!

O AUTORU D J E L U

»DOMOVINA HRVATA« je raritet u hrvatskoj književnosti — svojom rigoroznom strukturom sonetnog vijenca. Djelo je pisano klasičnim stilom i versom, prema svim propisima koji su određeni za tu vrstu pjesničke tvorevine (jedanaesterac, četrnaest soneta međusobno povezanih

posljednjim, odnosno prvim retkom, s tim da je krajnji redak isti početnom; napokon — prvi redovi svih soneta čine završni »MAGISTRALE«, čija prva slova, čitana u pravilnu akrostihu, daju posvetu djela, a u ovom slučaju i naslov — »DOMOVINA HRVATA«. Valja istaći da se u Milošićevu sonetnu vijencu niti jednom ne ponavljaju isti stihovi, iako su pojedini srokovci zahtijevali čak i do osam rimovanih riječi . . . Tu i tamo autor hotice ostavlja poneki arhaizam ili tvori novi izraz, s očiglednom nakanom isticanja bogatih tradicija i razvojna puta hrvatskog jezika.

Stanislav-Geza MILOŠIĆ pripada srednjoj generaciji hrvatskih pjesnika i pripovijedača. Rođen je 1926. u Svetoj Klari kod Zagreba, ali je po majci podrijetlom iz Slavonije (Vinkovci), a po ocu Gradišćanski (Burgenlandski) Hrvat . . . Piše od svoje najranije mladosti, zapravo djetinjstva, pa mu je prva pjesma objavljena još 1935. Poslije toga nemoguće je navesti sve književne časopise, publikacije i povremenike u kojima je surađivao. Sudionik je više pjesničkih antologija, a samostalna su mu izdanja **Jesenje lišće** (Sarajevo, 1943.) i **Svjedok Bezimene** (Slavonski Brod, 1970). Ima i nekoliko uglazbljenih, nagrađenih, pa i na pločama snimljenih pjesama (skladatelj: Rajter, Runjić, Rakijaš, Robić, Njikoš, Špišić, Seletković i drugi). Po zanimanju je novinar. Živi i djeluje u Slavonskom Brodu, gdje istodobno uređuje književni časopis i biblioteku »Posavski tokovi«. Aktivan je radnik Matice hrvatske, član uređivačkog savjeta osječke »Revije« i pokretač mnogih kulturnih stremljenja u oblasti Posavlja i Slavonije.

UR.